

Regeringskansliet
Utrikesdepartementet
103 33 Stockholm

Diarienummer UD2021/15100

Stockholm den 4 januari 2022

Reportrar utan gränser Sveriges yttrande över promemorian "Förstärkt kontroll av produkter med dubbla användningsområden" (Ds 2021:32)

Reportrar utan gränser Sverige välkomnar möjligheten att yttra sig över promemorian "Förstärkt kontroll av produkter med dubbla användningsområden" (Ds 2021:32).

Sammanfattning

Reportrar utan gränser Sverige välkomnar den omarbetade EU-förordningen om produkter med dubbla användningsområden, särskilt de delar av förordningen som syftar till att förhindra kränkningar av de mänskliga rättigheterna som ett resultat av digital övervakning, genom exportkontroll av övervakningsteknik som exporteras av EU-baserade företag. Samtidigt hade Reportrar utan gränser Sverige gärna sett en mer ambitiös reglering, som hade skapat ett starkare skydd för de mänskliga rättigheterna och vår gemensamma säkerhet.

Sverige bör vidta åtgärder för att säkerställa ett effektivt genomförande av den omarbetade förordningen om dubbla användningsområden och samtidigt arbeta mot ytterligare internationella reformer.

Rekommendationer

1. Insyn i exporten måste säkerställas

Reportrar utan gränser Sverige rekommenderar en mer ambitiös reglering kring öppenhet för att motverka riskerna med framväxande teknologier och en snabbväxande marknad. Reportrar utan gränser Sverige anser att detaljerade rapporter, som beskriver ansökningar om exportlicenser som görs till myndigheter för alla produkter med dubbla användningsområden, bör göras tillgängliga för allmänheten regelbundet, till exempel kvartalsvis.

Dessa rapporter bör innehålla

1. antalet licensansökningar per artikel,
2. exportörens namn,
3. en beskrivning av slutanvändandet,
4. redovisning av statliga myndigheter som är involverade,

5. värdet på licensen, samt
6. om licensen beviljades eller nekades och skäl till beslutet.

2. Definition av cyberövervakningsprodukter

Reportrar utan gränser Sverige anser att ännu tydligare referensramar och definitioner krävs för att förtydliga vad som anses utgöra *cyberövervakningsprodukter*.

Reportrar utan gränser Sverige anser att tolkningen av begreppet "cyberövervakning" ska inkludera bland annat följande:

- Mobil telekommunikationavlyssning eller störningsutrustning.
- Intrångsprogram ("intrusion software").
- Produkter eller utrustning för övervakning av IP-nätverkskommunikation.
- Programvara speciellt utformad eller modifierad för brottsbekämpande myndigheters övervakning eller analys.
- Utrustning för akustisk laserdetektion ("laser acoustic detection equipment").
- Forensiska verktyg som extraherar rådata från en dator- eller kommunikationsenhet, och kringgå autentiserings- eller auktoriseringskontroller för enheten.
- Elektroniska system eller utrustning, designad och utformad för antingen övervakning och kontroll av det elektromagnetiska spektrumet för militära underrättelse- eller säkerhetsändamål; eller obemannade flygfordon som kan utföra övervakning.

3. Definiera allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter

Den nya förordningen innehåller inga kriterier för att avgöra vad som räknas som "allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter". Reportrar utan gränser Sverige anser att en utförlig och detaljerad referensram bör upprättas för att begränsa tolkningsfriheten i vad som ska anses utgöra allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter.

Avslutningsvis vill Reportrar utan gränser Sverige understryka vikten av att företag bör åläggas att genomföra en riskanalys/due diligence för mänskliga rättigheter i enlighet med FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter (UNGP), för att på så sätt identifiera, förebygga och mildra potentiella och faktiska negativa effekter på mänskliga rättigheter av sin verksamhet och i sin värdekedja.

För frågor kring remissvaret, vänligen kontakta Katarina Carlsson, verksamhetsledare,
Reportrar utan gränser: katarina.carlsson@reportrarutangranser.se
0723 08 05 23

Erik Halkjaer
Ordförande Reportrar utan gränser Sverige